

УДК 630*6

*Доц. Ю.В. Муравйов, канд. екон. наук;
доц. П.Б. Хоєцький, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів*

АНАЛІЗ ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Проаналізовано виробничо-господарську діяльність мисливського господарства у Західному регіоні України. Витрати на ведення мисливського господарства щорічно зростають внаслідок підвищення заробітної плати. Витрати частково покриваються за рахунок держбюджету. Запропоновано величину плати на право полювання встановлювати залежно від вартості трофею певного виду мисливської фауни.

Мисливське господарство в Україні ведуть 988 юридичних осіб. Чисельність мисливських господарств майже щорічно зростає. Так у 2006 р. нарахувалось 915 користувачів мисливських угідь, у 2007 р. – 932. Площа мисливських угідь України становить 46,5 млн га з них: 74 % перебувають у користуванні Українського товариства мисливців і рибалок, 10,9 % – інших користувачів (переважно громадські мисливські організації та приватні підприємства). У користуванні Державного комітету лісового господарства перебуває 13,3 % мисливських угідь, а найменше (1,8 %) – у Товаристві військових мисливців і рибалок. Витрати на ведення мисливського господарства в Україні щорічно зростають. У 2006 р. витрати становили 70376,9 тис. грн, у наступному – 93121 тис. грн, а в 2009 р. збільшились на 34 % і становили 142042,3 тис. грн. Окупність ведення мисливського господарства протягом 2006-2009 рр. становила понад 50 %.

У 2009 р. загальні витрати на ведення мисливського господарства у Західному регіоні України становили 27658,6 тис. грн, що становило понад 19 % загальноукраїнських витрат. Витрати за рахунок державного бюджету становили лише 9 %, загалом по Україні – 10,2 %. У 1996 р. витрати на ведення мисливського господарства в Україні фінансувалися державою на 26,2 % [2]. Вони покривалися надходженнями на 61 %, у 2009 р. – лише на 54 %.

У Західному регіоні України спостерігається щорічне збільшення витрат на ведення мисливського господарства. За період з 2001 по 2006 рр. у Чернівецькій обл. вони зросли у 3 рази, у Закарпатській – майже у 2 рази. Витрати покриваються частково за рахунок держбюджету. Однак, у Львівській області за період з 2000 по 2009 рр. витрати на ведення мисливського господарства зросли у 9 разів, а фінансування з держбюджету – лише у 2,9 раза, в Івано-Франківській області за період з 1997 по 2009 рр. витрати зросли у 8,8 раза, а фінансування – лише у 2,2 раза. Тому простежується зменшення покриття витрат за рахунок коштів бюджету країни. Частка витрат на ведення мисливського господарства бюджетних коштів найбільше зменшилась в Івано-Франківській обл. – з 66,2 % у 1997 р. до 16,5 % у 2009 р., на Львівщині – від 20,6 % (2000 р.) до 6,6 % (2009 р.). Істотне зменшення зареєстроване у Рівненській обл. – від 19,6 % (2003 р.) до 0,3 % (2009 р.). На відміну від інших західноукраїнських областей, у Рівненській обл. зареєстровано зменшення надходжень коштів з бюджету країни від 293,3 тис. грн у 2003 р. до 16,4 тис. у 2009 р.

До збільшення загальних витрат призвело збільшення витрат на заробітну плату. За період з 2000 по 2009 рр. у регіоні заробітна плата становила у середньому $50^{\pm 0,9} \%$ ($S = 6,3$; $V = 12,6 \%$) загальних витрат. За аналізований період у Львівській обл. вона збільшилась приблизно на 962 %. Порівняно зі зарплатою, інші витрати, зокрема охорона, відтворення диких тварин збільшилась на 762 %, біотехнічні заходи – на 575 %, викладення кормів – на 594 %. В Івано-Франківській обл. за період з 1997 по 2009 рр. заробітна плата збільшилась на 817 %, витрати на охорону, відтворення дичини – на 565 %, на біотехнію – понад 650 %. Не у всіх областях зафіксовано збільшення витрат на зарплату порівняно з іншими статтями (охорона, біотехнія). У Рівненській обл. за період з 2003 по 2009 рр. витрати на заробітну плату зросли на 298 %, на охорону, відтворення – на 361 %. Здійснений ретроспективний аналіз засвідчує, що у 30-х роках минулого століття у Західному регіоні у структурі витрат заробітна плата займала значно більшу частку. В одному із мисливських господарств Сколівщини протягом лише одного року витрати на ведення мисливського господарства становили 130 тис. злотих. Понад 76 % витрат становила заробітна плата 78 мисливських охоронців, які забезпечували охорону мисливських угідь на площі 70 тис. га (рис. 1).

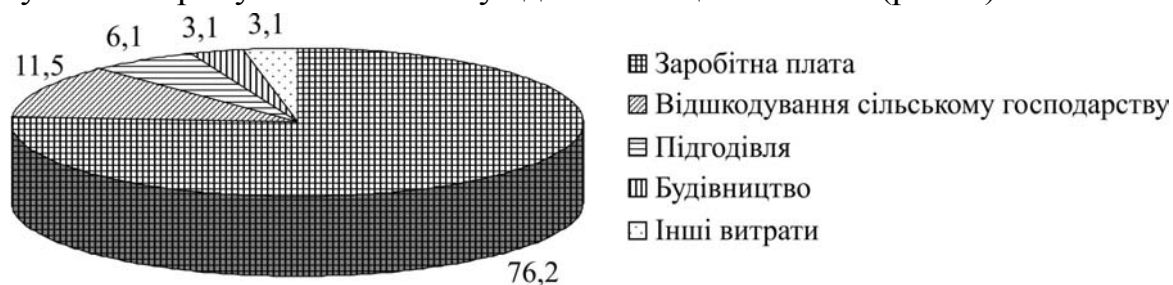

Рис. 1. Структура витрат мисливського господарства Сколівщини

За відшкодування збитків, завданих звірами сільськогосподарським угіддям, виплачено 15 тис. злотих. Витрати на підгодівлю становили близько 8,0 тис. злотих, на утримання стежок та мисливських будинків – 4,0 тис., інші витрати – 4,0 тис. У 2009 р. витрати на ведення мисливського господарства у Львівській обл. становили близько 7495,5 тис. грн, з них зарплата працівників мисливського господарства становила 46 %. У структурі витрат істотну частку займають витрати на охорону диких тварин (26 %), зокрема оплата залученого транспорту, паливно-мастильних матеріалів, заробітна плата позаштатних працівників та інші витрати, пов'язані з охороною дичини (рис. 2). Фінансування підгодівлі дичини є найменшим у структурі й становить 13,4 % від загальних витрат, інші види господарської діяльності – 14,0 %.

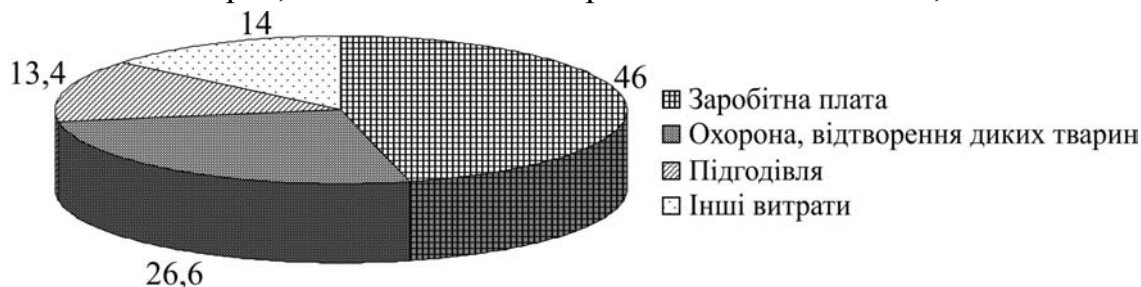

Рис. 2. Структура витрат на ведення мисливського господарства у Львівській обл. (2009 р.), %

У Волинській обл. заробітна плата за період з 2005 по 2009 рр. зросла на 205 %, а витрати на охорону, відтворення диких тварин – майже на 250 %, викладання кормів – на 250 %. Менша чисельність дичини в угіддях України і більша у західноєвропейських країнах полягає не в різниці обсягів біотехнічних заходів. Збільшення обсягів біотехнічних заходів, скільки б не затратували на це засобів і зусиль, становище не покращиться доти, доки заробітна плата егеря не буде стимулом до ретельного виконання своїх обов'язків, забезпечення надійної охорони від порушників правил полювання. Незначна заробітна плата впливає на ефективність роботи егерської служби. У 2005 р. середньомісячна зарплата егерів держлісгоспів Івано-Франківської обл. була незначною і становила 277 грн, в УТМР – 137 грн і 139 грн – інших користувачів (середня по області 200 грн). У 2008 р. середньомісячна зарплата працівника мисливського господарства в області становила 695 грн: у державних підприємствах – 898 грн, УТМР – 482 грн, інших користувачів – 630 грн. Вони виконували свою роботу формально, деякі не бували в угіддях, не здійснювали охорони угідь. Через відсутність фінансування не було мисливствознавців у Надвірнянському, Галицькому районах, а в Тлумацькому, Снятинському – працювали за сумісництвом.

У Західному регіоні України зареєстроване щорічне збільшення надходжень від ведення мисливського господарства. У Львівській обл. за період з 2000 по 2009 рр. надходження збільшились у 13,6 раза, за менший період (2005-2009 рр.) у Волинській області надходження збільшились у 2,5 рази, у Рівненській (2003-2009 рр.) – у 3,8 рази. Істотне збільшення надходжень у 16,7 раза за період з 1997 по 2009 рр. зареєстровано в Івано-Франківській області. Однак, значні витрати на мисливськогосподарську діяльність призводять до незначної окупності мисливського господарства (рис. 3).

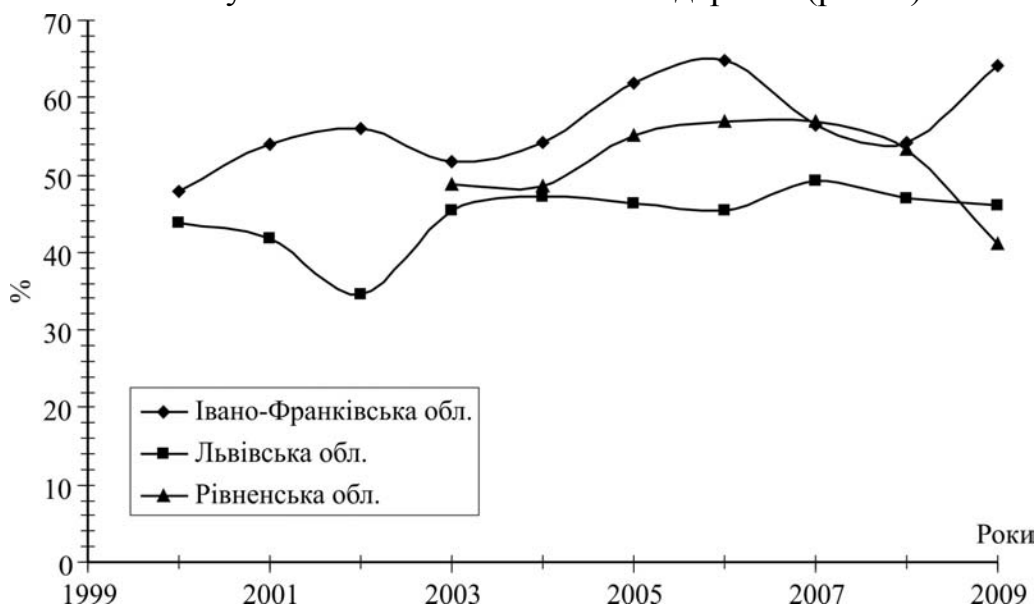

Рис. 3. Окупність мисливськогосподарської діяльності у Західному регіоні України, %

Покращили показники окупності Львівська та Івано-Франківська обл. відповідно: від 23 % (2000 р.) до 34 % (2009 р.) і від 30 % (1997 р.) до 58 % (2009 р.). Загалом, мисливське господарство регіону є нерентабельне. Рента-

бельність мисливського господарства Закарпатської, Рівненської, Тернопільської, Волинської областей на початку XXI ст. перебувала в межах від 54 до 92 %. Серед користувачів мисливських угідь Львівської області надходження від ведення мисливського господарства менші, ніж витрати. Із всіх користувачів мисливських угідь області найкращі показники окупності ВМТ ЗРУ. У певні роки (2006 р., 2008 р.) окупність становила понад 90 %. Однак, ведення мисливського господарства товариства є нерентабельним (рис. 4).

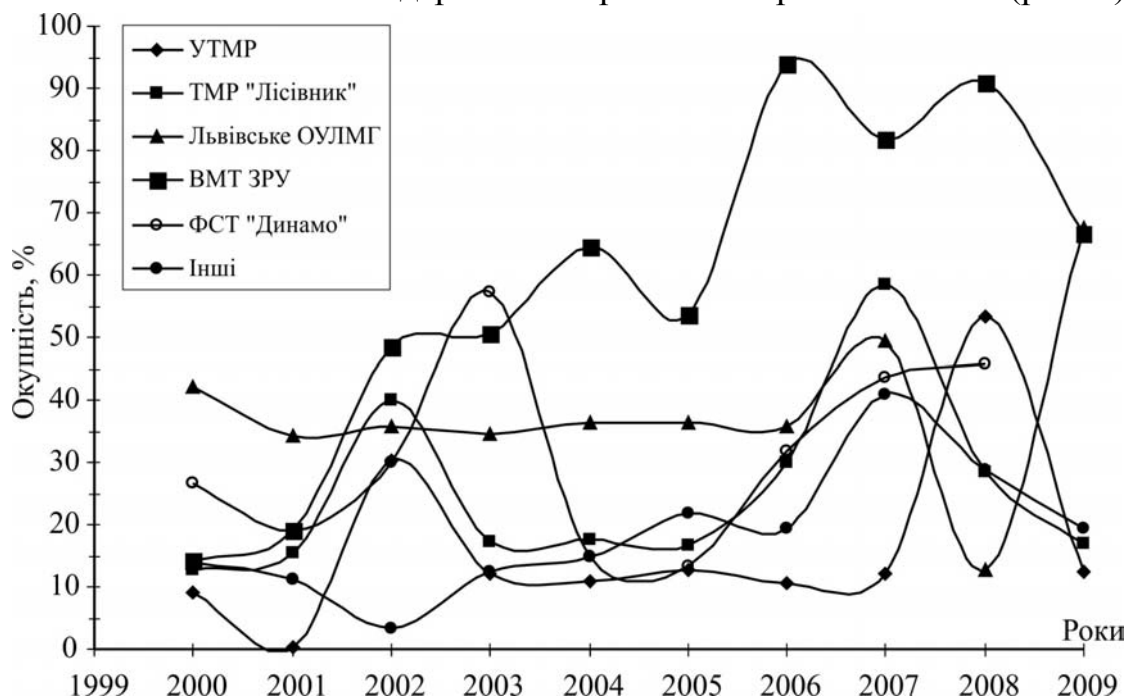

Рис. 4. Окупність мисливського господарської діяльності користувачів мисливських угідь Львівської області, %

Вартість ліцензій на добування мисливських тварин визначає спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань фінансів [1]. Вартість відстрільних карток встановлює користувач мисливських угідь за погодженням з місцевим органом центрального органу виконавчої влади з питань фінансів [1]. Кошти від реалізації користувачам мисливських угідь ліцензій, а також за видачу посвідчень мисливця та щорічних контрольних карток обліку добутої дичини і порушень правил полювання зараховують на рахунок спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання і використовують на охорону та відтворення державного мисливського фонду. Зазначені кошти відносять до кошторису доходів і видатків спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, і на цю суму зменшується обсяг його фінансування за рахунок Державного бюджету України. Тому, мисливське господарство залишається без зароблених коштів, а якщо врахувати постійне недофінансування, то користувачі мисливських угідь України не мають майже жодного стимулу для ефективного господарювання. Отже, мисливське господарство України існує лише на "фанатах" своєї справи, справжніх природолюбів, громадян України, яким не байдужа доля мис-

ливської галузі. Одним із аспектів, який надав би змогу мисливським підприємствам України відчувати себе більш фінансово незалежними є вартість права на полювання (ціна дозволу). У табл. 1 подано параметри та відповідні ціни на трофеї основних видів мисливських звірів як основу розрахунку вартості права на полювання.

Табл. 1. Вартість трофеїв основних видів мисливських тварин

Вид	Трофей	Ціна, грн
Олень	Роги з черепом до 2,00 кг	1300
	2,01-3,49 кг	1950
	3,50-4,99 кг	2470
	5,00-5,99 кг	4940
	6,00-6,99 кг	6240
	7,00-7,99 кг	8580
	8,00-8,99	11050
	9,00-9,99 кг	13390
	10 кг і більше	16900+26 грн за кожні 10 г понад 10 кг
	Молодняк до 2-х років	1300
	Самка віком понад 2 роки	1690
	Поранення трофейного оленя	1040
	Поранення молодняка	520
	М'ясо оленя, за 1 кг	26
	Шкіра оленя, за 1 кг	6,5
Козуля	Роги з черепом 250,01-300,00 г	754
	300,01-350,00 г	858
	350,01-400,00 г	975
	400,01-450,00 г	1235
	450,01 г і більше	1495+7 грн за кожний 1 г понад 450,01 г
	Молодняк козулі до 2-х років	455
	Самка	520
	Самець дорослий без рогів	585
	Поранення дорослої тварини	260
	Поранення молодняка	195
	Промак	130
	М'ясо козулі, за 1 кг	26
	Шкіра козулі, за 1 кг	6,5
Дика свиня	Ікла 8,00-14,00 см	910
	14,01-16,00	1170
	16,01-18,00	1690
	18,01-20,00	2275
	20,01 і більше	3250+26 грн за кожний 1 мм понад 20,01 см
	Поранення дорослої тварини	650
	Поранення молодняка	325
	Промак	130
	М'ясо дикої свині, за 1 кг	26
	Шкіра дорослої тварини	78
	Шкіра молодняка	52

Пропонують величину плати на право полювання встановити залежно від вартості трофея певного виду мисливської фауни та відсоткової ставки з кредитування, яка у середньому діє по Україні (30 %).

Пропонують продавати ліцензію, наприклад за полювання на оленя благородного, за ціною 390 грн (за існуючої ціни 350 грн) [3], яка сплачується у касу господарства перед початком полювання і діє один світловий день. Якщо у процесі полювання мисливець-аматор добув оленя благородного, трофеї якого знаходяться у межах 5,00-5,99 кг, то він повинен доплатити різницю у ціні за право полювання ($1482 - 390 = 1092$ грн). Так само пропонують поступати з платою за добування інших мисливських тварин.

Табл. 2. Вартість дозволу на право полювання на основні види мисливських тварин

Вид	Трофей	Ціна, грн
Олень	Роги з черепом до 2,00 кг	390
	2,01-3,49 кг	585
	3,50-4,99 кг	741
	5,00-5,99 кг	1482
	6,00-6,99 кг	1872
	7,00-7,99 кг	2574
	8,00-8,99	3315
	9,00-9,99 кг	4017
	10 кг і більше	5070+10 грн за кожні наступні 10 г понад 10 кг
	Молодняк до 2-х років	390
	Самка віком понад 2 роки	585
Козуля	Роги з черепом до 150 г	90
	150,01-200,00	120
	200,01-250,00	185
	250,01-300,00 г	230
	300,01-350,00 г	260
	350,01-400,00 г	300
	400,01-450,00 г	370
	450,01 г і більше	450+2грн за кожний 1 г понад 450,01 г
	Молодняк козулі до 2-х р.	90
	Самка	160
	Самець дорослий без рогів	180
Дика свиня	Ікла 8,00-14,00 см	280
	14,01-16,00	350
	16,01-18,00	500
	18,01-20,00	680
	20,01 і більше	980+8 грн за кожний 1 мм понад 20,01 см

Такий диференційований підхід до права на полювання характеризується сучасними тенденціями розвитку мисливського господарства і є виходом з фінансової кризи цієї галузі природокористування. Крім того, зароблені мисливським господарством таким чином гроші повинні залишатися на рахунках підприємств і оподатковуватися згідно з чинним законодавством.

Запропоновані заходи щодо реформування мисливського господарства України є передумовою зростання ефективності вітчизняної мисливськогосподарської галузі.

Література

1. Бондаренко В.Д. Мисливськогосподарське законодавство України / В.Д. Бондаренко, А.М. Дейнека, В.Р. Бурмас та ін. – Львів : Вид-во "Сполом", 2005. – 334 с.

2. Муравйов Ю.В. Нормативні плати за спеціальне використання лісових мисливських угідь та фауни як інструмент реалізації екологічної політики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.08.01 "Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища". – Львів, 2001. – 18 с.

3. Наказ № 493 від 24.11.2005 Державного комітету лісового господарства України "Про встановлення вартості ліцензій на добування мисливських тварин у мисливських угіддях України від 20 червня 2009 р."

Муравйов Ю.В., Хоецкий П.Б. Анализ ведения охотничьего хозяйства и пути повышения его эффективности

Проанализирована производственно-хозяйственная деятельность охотничьего хозяйства в Западном регионе Украины. Расходы на ведение охотничьего хозяйства растут за счет увеличения заработной платы. Расходы частично покрываются за счет госбюджета. Предлагается размер платы на право охоты устанавливать в зависимости от стоимости трофея определенного вида охотничьей фауны.

Muravjov Yu.V., Khoyetskyi P.B. Analysis of running game management and the ways to improve its efficiency

It has been analysed production and economic activity of game management in Western Ukraine. Costs of game management grow yearly by increasing wages. Costs are partly covered by the budget. It is suggested that fees for hunting should depend on the value of a type of trophy animals.

УДК 581.13 + 581.522.4

Ст. наук. співроб. **Е.Р. Аранетьян,**
канд. біол. наук – **Львівський НУ ім. Івана Франка**

**РЕАКЦІЯ НАСІННЯ *ASTER ALPINUS* L. (*ASTERACEAE*)
НА ОБРОБЛЕННЯ МІКРОЕЛЕМЕНТАМИ**

Aster alpinus L. (айстра альпійська) з родини *Asteraceae* (айстрові) – представник флори Карпат, якого занесено у Червону книгу України з природоохоронним статусом виду як рідкісний. Насіння збагачували мікроелементами шляхом замочування їх упродовж 12 год у розчинах сполук мікроелементів цинку ($ZnSO_4$), молібдену (Na_2MoO_4), міді ($CuSO_4$) або бору (H_3BO_3) у концентрації 0,02 %. Оброблення насіння розчинами мікроелементів підвищило схожість насіння *A. alpinus* на 2,7-7,3 %. Виявлено залежність схожості насіння від мікроелементів. Сполука молібдену ефективніше впливає на показник посівної якості насіння *A. alpinus* (збільшення схожості на 7,3 %, порівняно з контролем).

Ключові слова: *Aster alpinus* L., Червона книга України, рідкісний вид, насіння, мікроелементи, схожість.

У національних документах, а саме у Законі України "Про природно-заповідний фонд України" (ст. 31), визначено, що основними завданнями ботанічних садів є збереження, вивчення рідкісних і типових видів флори.

Для насіння рослин різних груп, зокрема для інтродукованої флори, які головним чином розмножуються насіннєвим шляхом, дослідження виконують у різних напрямках. Із низки екзогенних чинників впливу на схожість насіння ми досліджували мікроелементи як недорогі, легкодоступні хімічні речовини, фізіолого-біохімічну характеристику яких всебічно досліджено для сільськогосподарських культур. Мікроелементи належать до незамінних мінеральних елементів, хоча рослинам для життєвого циклу потрібні у малих дозах [5]. Досліджено, що мікроелементи беруть участь в індукції механізму проростання насіння. Цей етап розвитку потребує активізації процесів поділу